RAZISKOVALNA DEJAVNOST NA ODDELKU ZA GEOGRAFIJO

Raziskovanje je poleg pedagoškega dela osnovno poslanstvo sodelavcev na Oddelku za geografijo Filozofske fakultete. Že v preteklosti so bila prizadevanja in rezultati na področju raziskovanja odlika geografov, v zadnjih letih pa znotraj same fakultete izstopamo tako po organizaciji kot obsegu in heterogenosti raziskovalnega dela.

Podpora učiteljem je bila vseskozi organizacija raziskovanja v okviru programske skupine, ki je od leta 1999 do 2003 pod vodstvom M. Paka delovala v programu *Geografija in regionalni razvoj*. V obdobju od leta 2004 do 2008, ko je vodenje prevzel D. Plut, je programska skupina *Geografija regionalnih virov in regionalni razvoj Slovenije* vključevala osem učiteljev-raziskovalcev. Področje raziskovanja se je nekoliko zožilo in osredotočilo na regionalno vrednotenje naravnih in družbenih virov ter raziskave regionalnih urbanih in podeželskih struktur. Z letom 2009 in novo programsko zasnovo v okviru programske skupine *Trajnostni regionalni razvoj Slovenije* pa je v program vključenih kar 15 sodelavcev. Vsebina programske skupine sicer pokriva heterogenost področij, ki jih na Oddelku za geografijo razvijajo posamezni učitelji ob pomoči asistentov znotraj svojih predmetov, še zdaleč pa ta obseg ne zadošča za resnično uveljavitev znanja in raziskovalnih potencialov.

Prav z namenom povečanja obsega in področij raziskovanja je bil leta 2002 na Oddelku za geografijo ustanovljen raziskovalni center, ki je z načrtno zaposlitvijo nepedagoških sodelavcev v večjem obsegu in bolj usmerjeno pričel sodelovati na različnih razpisih ter pridobivati temeljne in aplikativne raziskovalne projekte. Sprva sta bila kot raziskovalca zaposlena D. Cigale in B. Lampič, leta 2004 pa se je raziskovalnemu centru pridružila še N. Pichler Milanović (zaposlena na Filozofski fakulteti do leta 2009). Ko je leta 2007 D. Cigale v celoti prevzel pedagoške obveznosti, je mesto raziskovalke prevzela I. Mrak. Na ta način se na Oddelku ohranja raziskovalno jedro dveh čistih raziskovalcev/raziskovalk, vzporedno pa večina zaposlenih učiteljev in asistentov dopolnilno raziskuje in sodeluje pri projektne delu.

V zadnjih letih smo tako izpeljali številne projekte, pretežno osredotočene na okoljska vprašanja in regionalno-razvojna področja. Če so na začetku desetletja prevladovali predvsem nacionalni projekti, pa so zadnja leta vedno bolj živahne povezave s tujimi univerzami in raziskovalnimi inštitucijami. Mednarodno raziskovalno sodelovanje tako poteka v okviru večjih interdisciplinarnih evropskih in številnih bilateralnih projektov, kjer je izjemnega pomena predvsem prenos znanj in izkušenj ter soočanje različnih teoretičnih in metodoloških pristopov.

Med zaključenimi nacionalnimi projekti do leta 2008 velja posebej izpostaviti temeljni projekt o okoljskih učinkih turizma in prometa ter projekte, ki so potekali v okviru Ciljnega raziskovalnega programa in so bili interdisciplinarno zasnovani. Njihova vsebinska heterogenost odraža raziskovalno širino sodelavcev Oddelka. Proučevali smo sodobne procese na slovenskem podeželju, rezultate pa smo podkrepili z obsežno terensko raziskavo. Osredotočili smo se tudi na razvoj mest in drugih naselij v mestnih območjih (na primeru mariborske urbane regije) ter na perspektive za trajnostni razvoj varovanih območij. Vsi projekti pomenijo velik doprinos geografski stroki na metodološkem in analitičnem področju,

hkrati pa imajo rezultati pomemben učinek na razvoj Slovenije. Pomembnejša projekta, ki trenutno potekata, sta usmerjena v raziskovanje trajnostnega razvoja urbanih ekosistemov in problematiko regionalnega razvoja Spodnjega Podravja.

Mednarodni projekti so se v preteklih letih osredotočali na vsebine s področja prostorskega planiranja in razvoja ter didaktike geografije (R.A.V.E. SPACE, RePUS, CONSPACE), v projektu DERREG (7. OP) pa so predmet proučevanja dominantni globalizacijski procesi na evropskem podeželju, kar geografom predstavlja nov raziskovalni izziv. Uspeli smo se vključiti v eminentno raziskovalno sredino univerz in inštitutov iz Velike Britanije, Nemčije, Irske, Češke, Švedske, Nizozemske in Litve.

Slika 1: Terensko delo (vzorčenje...) v dolini Pod Košuto; mednarodno sodelovanje v okviru bilateralnega projekta s francoskim inštitutom CEREGE (foto: I. Mrak)

Bilateralna sodelovanja so do sedaj potekala z univerzami na Češkem, v Bosni in Hercegovini in v Makedoniji, v aktualnih bilateralnih projektih pa sodelujemo s Filozofsko fakulteto (Oddelek za geografijo) v Zadru, Inštitutom CEREGE iz Aix-en-Provence v Franciji (Centre Européen de Recherche et d'Enseignement des Géosciences de l'Environnement), s srbskimi geografi Univerze v Beogradu. Tovrstno sodelovanje je dobra osnova za morebitne bodoče projektne povezave, pa tudi izmenjave učiteljev in študentov.

Najpomembnejše rezultate znanstveno-raziskovalnega dela sproti objavljamo tako v domači kot mednarodni znanstveni literaturi, od leta 2008 tudi v novi oddelčni monografski zbirki *GeograFF*. Raziskovalne vsebine in metodološki pristopi zahtevajo vedno več povezovanj z drugimi strokami, zato se naše delo vedno bolj usmerja v interdisciplinarne projekte, z željo po še večji uveljavitvi tudi na mednarodni ravni.

Raziskovalno delo dodatno bogati tudi pedagoški proces. Na eni strani gre za sprotno vključevanje aktualnih vsebin v študijske programe, istočasno pa poteka tudi vključevanje študentk in študentov v raziskovalno delo. V raziskovalnem centru lahko opravijo obvezno nepedagoško prakso in sodelujejo pri posameznih projektnih fazah. Že vrsto let je v raziskovalno delo vključena usmeritev Varstvo okolja, kjer študenti vsako leto opravijo svoj raziskovalni projekt, ki je, če je le mogoče, vezan na aktualne projekte.

Slika 2: Uvodni sestanek sodelavcev projektne skupine DERREG v Bruslju (arhiv projektne skupine DERREG)

Preglednica 1: Pomembnejši projekti in raziskave, ki so v zadnjih letih potekali na Oddelku za geografijo Filozofske fakultete

Nacionalni projekti		
Vrsta projekta in čas izvajanja	Naslov projekta in vodja	Ključne besede
Aplikativni raziskovalni projekt 2008–2010	Značilnosti regionalnega razvoja in razvojni potenciali Spodnjega Podravja (dr. Dejan Rebernik)	regionalni razvoj, razvojni potenciali, okoljski kapital, razvoj podeželja, vloga centralnih naselij, suburbanizacija, obmejna območja, Spodnje Podravje
Temeljni raziskovalni projekt 2007–2009	Trajnostni razvoj urbanih ekosistemov (dr. Dušan Plut)	urbani ekosistemi, okoljski kapital, trajnostni razvoj mest, Slovenija

Aplikativna raziskava 2008–2009	Sanacija malih vodnih tokov in ukrepi za zmanjševanje poplavne ogroženosti Ljubljane (dr. Karel Natek)	mali vodotoki, poplavna ogroženost, Mestna občina Ljubljana
Aplikativni raziskovalni projekt (CRP) 2006–2008	Trajnostni razvoj varovanih območij – celostni pristop in aktivna vloga države (dr. Dušan Plut)	trajnostni razvoj, zavarovana območja, regionalni viri, razvojno aktiviranje, upravljanje zavarovanih območij, skladen regionalen razvoj, Triglavski narodni park, Krajinski park Goričko, Krajinski park Logarska dolina, Notranjsko-kraška regija – ekoregija, Slovenija
Aplikativni raziskovalni projekt (CRP) 2006–2008	Povezovanje kriterijev in ukrepov za doseganje razvoja mest in drugih naselij v širšem mestnem območju (dr. Dejan Rebernik)	trajnostni prostorski razvoj, mesta in mestna območja, urejanje in načrtovanje prostora, ukrepi, urbanistični kriteriji, raba tal, zemljiška politika, stanovanjska gradnja, proizvodne dejavnosti, promet, trgovina, Mariborska urbana regija, Slovenija
Raziskava 2006–2007	Kategorizacija obstoječega stanja poselitvenega in prometnega omrežja Republike Slovenije za izdelavo državnega strateškega prostorskega načrta (dr. Andrej Černe)	poselitev, prometno omrežje, strateški prostorski načrt, Slovenija
Temeljni raziskovalni projekt 2004–2007	Promet in turizem v luči njunih okoljskih učinkov (dr. Metka Špes)	promet, turizem, okoljski učinki, trajnostni razvoj, percepcija, Slovenija
Aplikativna raziskava 2005–2007	Analiza in funkcijsko vrednotenje kmetijstva z vidika vplivov na naravne vire na območju celotne MOL (dr. Barbara Lampič)	kmetijstvo, kmetije, naravni viri, raba tal, kmetijski vnosi, vitalnost kmetij, funkcije kmetijstva, trženje v kmetijstvu, perspektiva kmetijstva, Mestna občina Ljubljana
Aplikativna raziskava 2005–2006	Okoljska analiza in presoja prostorskega razvoja MOL v obdobju 1990–2015 (dr. Dušan Plut)	prostorski razvoj, onesnaženost okolja, varstvo okolja, okoljska presoja, Mestna občina Ljubljana
Aplikativna raziskava 2005–2006	Prometno onesnaževanje ozračja v Ljubljani znotraj avtocestnega območja (dr. Darko Ogrin)	prometno onesnaževanje, meritve, kvaliteta okolja, emisije, imisije, Mestna občina Ljubljana
Aplikativni raziskovalni projekt (CRP) 2003–2005	Strukturni problemi in razvojni izzivi slovenskega podeželja v evropski razsežnosti (dr. Marijan M. Klemenčič)	podeželje, razvojne priložnosti, strukturni problemi, socialno-ekonomske značilnosti, obremenjevanje okolja, tipi podeželskih območij, Slovenija

Mednarodni projekti		
Vrsta projekta in čas izvajanja	Naslov projekta in vodja	Ključne besede
Raziskovalni projekt 7. OP 2009–2011	DERREG: Developing Europe's Rural Regions in the Era of Globalization <i>Razvoj evropskega podeželja v obdobju globalizacije</i> (dr. Barbara Lampič)	globalizacija, podeželje, geografija, obrobna območja, podjetništvo na podeželju, selitve, okoljski kapital, zmožnost lokalnih skupnosti za razvoj, modeli razvoja podeželja, Srednja in Vzhodna Evropa
Program INTERREG III B – CADSES 2005–2007	R.A.V.E. SPACE, Raising Awareness of Values of Space Through the Process of Education (dr. Tatjana Resnik Planinc)	vrednote prostora, prostorsko planiranje, trajnostni razvoj, izobraževanje
Program INTERREG III B 2005–2007	RePUS, Strategy for a Regional Polycentric Urban System in Central-Eastern Europe (mag. Nataša Pichler Milanović)	urbana središča, policentrični razvoj, podeželje, Evropa
Program INTERACT 2005–2006	Re-Act – Regional Actors in Interreg cooperation (dr. Dejan Cigale)	INTERREG III programi, integracija rezultatov, regionalno planiranje, upravljanje
Program CADSES 2003–2006	CONSPACE (Common Strategy Network for Spatial Development and Implementation) (dr. Andrej Černe)	prostorsko planiranje in razvoj, policentrične prostorske strukture, regionalna središča, razmerje urbana-podeželska območja
Projekt ASO 2006	Sustainable Environmental Research (SER) – Promoting International Cooperation and Mutual Assistance in Natural Parks; Slovenija, Češka Republika, Avstrija (dr. Marko Krevs)	zavarovana območja, območja Natura 2000, klimatogeografija, hidrologija, onesnaženje zraka, GIS, daljinsko zaznavanje, demografske značilnosti, razvoj sonaravnega turizma
Projekt ASO 2006	Structural Analysis of Spatial and Human Sources for Interregional Cooperation in Southeast Europe, Slovenia and Austria (dr. Jernej Zupančič)	družbenogeografske značilnosti, politična geografija, medregionalno sodelovanje, JV Evropa, Slovenija, Avstrija
Bilateralni projekti		
Leto izvajanja	Naslov projekta in vodja	Ključne besede
2009–2010	Sodelujoča inštitucija: Inštitut CEREGE, Aix-en-Provence, Francija Metodologija datiranja reliefnih oblik in procesov ter vrednotenje geodiverzitete v Alpah (dr. Barbara Lampič)	metode datiranja, geodiverziteta, geomorfni procesi, zavarovana območja, vrednotenje, Alpe

2009–2010	Sodelujoča institucija: Univerza v Zadru, Oddelek za geografijo Zavarovana območja na dinarskem krasu Hrvaške in Slovenije (dr. Darko Ogrin)	zavarovana območja, dinarski kras, geodiverziteta, klimatogeografija, Hrvaška, Slovenija
2008–2009	Sodelujoča institucija: Katedra za prostorsko planiranje, Geografska fakulteta, Univerza v Beogradu Vloga strateškega planiranja, primerjalnih podatkov EU in GIS za prostorski razvoj srednjeevropskih mest (dr. Marko Krevs)	prostorski razvoj, prostorsko planiranje, srednjeevropska mesta, GIS, Ljubljana, Beograd
2007–2008	Sodelujoča institucija: Univerza v Ostravi, Oddelek za geografijo, Češka Ekološko kmetijstvo kot razvojni potencial za podeželje (dr. Barbara Lampič)	ekološko kmetovanje, razvojni potenciali, podeželje, trajnostni razvoj, Slovenija, Češka
2005–2006	Sodelujoča institucija: Inštitut Geonika, Akademija znanosti, Brno, Češka Sonaravni razvoj malih mest (dr. Metka Špes)	mala mesta, sonaravni razvoj, Slovenija, Češka
2005–2006	Sodelujoča institucija: Univerza v Tuzli, Oddelek za geografijo Regionalna struktura kot element selitvene dinamike urbanih območij v Sloveniji in BiH (dr. Jernej Zupančič)	selitvena dinamika, mednarodne migracije, etnična struktura, Slovenija, Bosna in Hercegovina
2005–2006	Sodelujoča institucija: Univerza v Pécsu, Inštitut za geografijo, Madžarska Migracijski procesi in medetnični odnosi na stičišču Slovenije, Madžarske in JV Evrope (dr. Jernej Zupančič)	politična geografija, migracije, manjšine, Slovenija, Madžarska, JV Evropa
2005–2006	Sodelujoča institucija: Univerza Sv. Cirila in Metoda v Skopju, Inštitut za geografijo, Makedonija Demografski in migracijski vidiki Slovencev v Makedoniji in Makedoncev v Sloveniji (dr. Jernej Zupančič)	demografske značilnosti, migracije, Slovenci, Makedonija, Makedonci, Slovenija

Barbara Lampič, Irena Mrak